

Suomenkielisen varhaiskasvatuksen tulosityksikön vuoden 2024 talousarvion ja strategian osavuosikatsaus 4 tilanteessa 31.12.2024

Suomenkielisen varhaiskasvatuksen toiminnan ja tuloksen analyysi

Joulukuun 2024 väestön ennakkotiedon mukaan Espoon 1–6 -vuotiaiden suomen-, ruotsin- ja muun kielisten lasten määrä on kasvanut noin 120 lapsella vuodesta 2023. Varhaiskasvatuksen osallistumisaste on tässä ikäryhmässä 84,5 %. Vuonna 2023 vastaava luku oli 84,3 %. Tarkempi, kieliryhmittäinen väestötieto saadaan keväällä 2025.

Vuoden 2024 talousarviossa suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa on arvioitu olevan keskimäärin 16 377 lasta. Vuoden lopun tilanteessa lapsia on ollut keskimäärin 16 055. Kunnallisissa päiväkodeissa toteuma vastaa hyvin talousarviota, mutta lasten määrä on painottunut arvioitua enemmän alle 3-vuotiaisiin (noin 70 alle 3-vuotiasta lasta arvioitua enemmän). Yksityisen hoidon tuen keskimääräinen lapsimäärä sen sijaan on jäänyt noin 220 lasta arvioitua alhaisemmaksi. Lasku näkyy erityisesti yli 3-vuotiaiden lasten määrässä. Yksityisen hoidon tuen yksiköistä neljä on siirtynyt elokuussa palvelusetelille ja neljä pientä yksikköä on lopettanut toimintansa. Ostopalveluyksiköiden ja kunnallisen perhepäivähoidon keskimääräiset lapsimäärät ovat jääneet hieman ennakoidusta. Palveluseteliyksiköiden keskimääräinen lapsimäärä on ennakoidulla tasolla, mutta painottunut vielä odotettua enemmän alle 3-vuotiaisiin.

Kotihoidon tuella on vuoden 2024 aikana ollut keskimäärin noin 500 lasta ennakoitua vähemmän. Lasten määrä verrattuna vuoteen 2023 laski erityisesti kevään ja kesän aikana, syksyllä lasten määrän erotus kaventui.

Alle 3-vuotiaiden osuus päiväkodeissa (kaikki järjestämismuodot) näyttää asettuvan keskimäärin samalle tasolle kuin vuonna 2023 (noin 25 %). Alle 3-vuotiaiden osuus on suurin palvelusetelipäiväkodeissa (34 %) ja pienin yksityisen hoidon tuen yksiköissä ja kunnallisessa varhaiskasvatuksessa (noin 24 % kummassakin). Tukea tarvitsevia lapsia oli vuonna 2024 keskimäärin 1 613, noin 50 enemmän kuin talousarviossa arvioitiin.

Useissa kunnallisissa päiväkodeissa on jouduttu edelleen lisäämään henkilöstöä ja perustamaan uusia ryhmiä päiväkodin yhteisiin tiloihin, jotta uudet hakijat on saatu sijoitettua. Syksyllä tällaisin poikkeusjärjestelyin on järjestetty varhaiskasvatuspaikka noin 420 lapselle. Poikkeusjärjestelyjen määrä on kevätkaudella korkeampi kuin syksyllä.

Varhaiskasvatuksen kelpoisen henkilöstön saatavuushaasteet ovat jatkuneet, vaikka hakijamäärät erityisesti lastenhoitajan tehtäviin ovat nousseet. Pääkaupunkiseudulla kilpaillaan edelleen henkilöstöstä. Tehtävässä edellytetty kelpoisuus on suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa esimerkiksi vain noin puolella tehtäviä hoitavista varhaiskasvatuksen opettajista. Kelpoisuustilanne vaihtelee yksiköittäin.

Henkilöstön saatavuusohjelmatyötä on jatkettu kaupungin henkilöstöyksikön johtamassa työryhmässä. Lisäksi on osallistuttu edelleen opetus- ja kulttuuriministeriön ja Suomen kuuden suurimman kaupungin allianssi-työhön, jossa etsitään toimenpiteitä korkeakoulutetun varhaiskasvatuksen henkilöstön saatavuuden parantamiseksi. Valmistelussa on mm. valtion avustuksella toteutettava tilauskoulutusmalli. Henkilöstöä on kannustettu opiskeluun. Kaupunginjohtajan päätöksellä varhaiskasvatuksen opettajiksi ja erityisopettajiksi, varhaiskasvatusyksiköiden johtajiksi ja varhaiskasvatuksen sosionomiksi pätevyilyille henkilöille voidaan myöntää kelpoisuuden hankkimista varten tietyin ehdoin täydet palkkaedut enintään neljän kuukauden ajalta. Oppisopimuskoulutusta lastenhoitajan tehtäviin on jatkettu.

Apulaisjohtajamallia on toteutettu suunnitelman mukaisesti ja laajennettu lähes kaikille palvelualueille.

Toimitilat

Vuoden 2024 aikana on aloittanut useita uusia yksiköitä. Vuoden alussa avattiin Perkkaan päiväkotia ja syksyllä Aarrekartan, Tiistilän, Tähystäjän ja Viherkallion päiväkodit. Uusien yksiköiden valmistumisen yhteydessä on Taloudellisesti kestävä Espoo tavoitteiden (TakE) mukaisesti luovuttu pienistä ja epätarkoituksenmukaisista tiloista. Vuoden alussa luovuttiin Perkkaankulman päiväkodista ja Perkkaanniityn ja -lehdon ryhmäperhepäiväkodeista. Elokuussa luovuttiin Pikku-Mirjan, Hovinarrin, Epeleiden ja Kotipesän ryhmäperhepäiväkodeista. Lisäksi peruskorjauksessa ja remontissa olevista kohteista valmistuivat vuoden aikana Laurinlahti, Suomenoja, Merenkulkija, Laakakivi ja Mankkaa.

Varhaiskasvatuksen haasteena on edelleen useiden kunnallisten päiväkotien samanaikainen väistötarve. Osa väistötarpeista on suunniteltuja, laajempia korjaustoimia ja osa kiireellisiä ja ennakoimattomia. Vuoden aikana syntyi lukuisia uusia väistötilannetarpeita, mistä johtuen uusien valmistuneiden päiväkotien tiloja on jouduttu ottamaan väistökäyttöön.

Talous

Suomenkielisen varhaiskasvatuksen muutetun talousarvion tulot 22,3 milj. euroa, ylittyivät 29 000 eurolla. Alkuperäistä talousarviota muutettiin lisäämällä 967 000 euroa saataviin avustuksiin.

Myyntituottoja muilta kunnilta ja ELY-keskukselta kertyi 0,4 milj. euroa ennakoitua vähemmän. Asiakasmaksutuloja saatiin 1,1 milj. euroa vähemmän, edellisinä vuosina tehtyjen asiakasmaksumuutoksien vaikutuksesta. Maksuttomassa varhaiskasvatuksessa olevien lasten osuus on kasvanut ja samaan aikaan ylittä maksuluokkaa maksavien osuus on vähentynyt. Hankerahoituksista saatavia avustuksia kuitenkin kertyi 1,6 milj. euroa enemmän. Hankerahoitustuloja kertyi yhteensä 4,5 milj. euroa.

Suomenkielisen varhaiskasvatuksen muutetun talousarvion menot 294,8 milj. euroa, ylittyivät 0,1 milj. eurolla. Alkuperäistä talousarviota muutettiin 5,7 milj. eurolla lisäämällä varhaiskasvatukseen kohdennettuihin järjestely-, paikallis- ja kehittämiserien palkankorotuksiin 0,5 milj. euroa sekä valtuuston 9.12.2024 päätöksellä 5,2 milj. euroa mm. hankerahoituksista johtuvien henkilöstömenojen sekä palvelusetelimenojen ylitykseen.

Henkilöstömenot ylittivät muutetun talousarvion 61 000 eurolla. Ylitys johtuu lomapalkkajaksotuksesta, jonka osuus henkilöstömenoista oli 1,3 milj. euroa. Ilman lomapalkkajaksotuksen osuutta, olisivat henkilöstömenot alittuneet 1,2 milj. eurolla. Lomapalkkajaksotus muodostuu ansaituista ja pidetyistä lomapäivistä kuluneen vuoden aikana. Jaksotuksen vaikutusta on mahdotonta arvioida ja siksi ennustevaiheet eivät sisällä lomapalkkajaksotuksen osuutta. Lomapalkkajaksotuksen laskennallinen toteuma saadaan vuoden päättyessä.

Palvelujen ostot ylittyivät 5 milj. eurolla. Sisäiset palvelujen ostot alittuivat 0,2 milj. euroa lähinnä siivouspalvelujen osalta. Ulkoiset palvelujen ostot ylittivät muutetun talousarvion 5,2 milj. eurolla. Ylitys koostuu palvelusetelimenoista. Palvelusetelimenojen ylitykseen on vaikuttanut moni tekijä. Lasten määrä kasvoi merkittävästi heti alkuvuodesta sekä alle 3-vuotiaiden osuus on ollut läpi vuoden korkea. Palvelusetelin arvon korotuksen vaikutus 1.6.2024 lukien on ollut talousarvion varausta korkeampi, koska lapsimäärä on ollut suurempi. Lisäksi kustannusten kasvuun on vaikuttanut lapsen tukeen myönnetty palvelusetelin kertoimet ja takautuvat maksut sekä perheen maksamien asiakasmaksujen osuuden vähentyminen, jotka nostavat kunnan kustannusta.

Työvoimanvuokrauskustannukset alenivat edelliseen vuoteen nähden 2 milj. euroa (-13,5 %). Tähän on vaikuttanut mm. Seuren tilauksien toimitusvarmuus, avoimien työpaikkojen hakijamäärän kasvu, reaaliaikainen läsnäoloseuranta sekä apulaisjohtajamallin tuoma parannus henkilöstövoimavaran käytön johtamiseen. Kuitenkin kelpoisen ja vakituisen henkilöstön rekrytointi

ja saatavuus ovat edelleen haasteena, vaikka hakijamäärät lastenhoitajien tehtäviin ovat kasvaneet.

Aineet, tarvikkeet ja tavarat alittuivat 0,5 milj. eurolla. Aineistomenojen alitukseen vaikutti mm. Vuoden 2024 valmistuvien uusien ja korjauksessa olevien kohteiden valmistumisen viivästyminen, yksiköiden säästäväisyys sekä sähkökustannusten alhaisempi toteutuminen.

Avustukset alittuivat 4,2 milj. euroa. Kustannusten alittumiseen vaikutti kotihoidon tuen ja yksityisen hoidon tuen lapsimäärän vähentyminen. Lisäksi yksityisen hoidon tuen osalta siirtymä palvelusetelille sekä alle 3-vuotiaiden osuuden pienentyminen.

Vuokrat alittuivat 0,4 milj. euroa, josta sisäiset toimitilavuokrat lähes yhdellä miljoonalla eurolla lukuisten väistötilanteiden ja kohteiden myöhentymisten vuoksi.

Muut kulut ylittyivät 0,1 milj. eurolla muiden välillisten ja välittömien verojen sekä toimintatulojen luottotappioista.

Investointimenot alittivat muutetun talousarvion 0,6 milj. eurolla. Alitukseen vaikutti kohteiden myöhentyminen ja siirtyminen vuodelle 2025. Osa kustannuksista siirtyi vuodelle 2025. Kirjanpidon kirjauskäytännöistä johtuen osa ensikertaisen varustamisen kustannuksista kirjataan käyttötalouden menoksi.

Suomenkielisen varhaiskasvatuksen tulostavoitteet ja kehittämishankkeet

Joulukuun 2024 väestön ennakkotietojen mukaan osallistumisaste Espoossa oli 1–6 -vuotiaiden ikäryhmässä 84,5 %. Vuoden 2023 lähtöarvo oli 82,1 %. Osallistumisasteen laskennassa tehtiin muutos 2024 alkaen. Aiemmasta poiketen väestön määrässä ei ole huomioitu alle 1-vuotiaita, koska heitä on varhaiskasvatuksen piirissä erittäin vähän. Tästä syystä kokonaisvertailu vuoden 2023 lähtöarvoon on viitteellinen. Vuonna 2023 vertailukelpoinen 1–6 -vuotiaiden osallistumisaste oli 84,3 %.

Henkilöstön, huoltajien ja johtajien tyytyväisyyttä varhaiskasvatuksen laatuun mitattiin kyselyllä lokakuussa. Tulokset olivat lähtöarvoa hiukan paremmat.

Kielitietoisuuden oppimisympäristön arvioinnin toteutumista on mitattu yksiköihin lähetetyllä kyselyllä joulukuussa 2024. Kyselyn perusteella oppimisympäristön arviointi on tehty 83 % ryhmistä (93 % vuonna 2023). Tuloksen laskua suhteessa edelliseen vuoteen selittää osin syksyllä 2024 auneet uudet, suuret yksiköt, jotka eivät tällä aikataululla ole ehtineet arviointia tehdä. Tilannetta on myös selvitetty vuosina 2023 ja 2024 kyselyillä, joiden muotoilut eivät ole olleet täysin samanlaiset.

Vieraskielisten lasten osallistumisastetta pystytään raportoimaan vasta alkuvuodesta 2025, kun väestötiedot kieliryhmittäin ovat käytettävissä. Väestön ennakkotilastot eivät sisällä kieliryhmäjaottelua.

Tehtäviinsä kelpoisen henkilökunnan osuus raportoidaan kaksi kertaa vuodessa, helmikuun ja syyskuun tilanteesta. Tehtäviinsä kelpoisen henkilökunnan osuus on lisääntynyt varhaiskasvatuksessa syyskuun tilanteessa verrattuna vuoden lähtöarvoon: varhaiskasvatuksen lastenhoitajat 67,3 % (lähtöarvo 61 %), varhaiskasvatuksen opettajat 51 % (lähtöarvo 49,4 %) ja varhaiskasvatuksen erityisopettajat 72,3 % (lähtöarvo 66 %).

Joulukuun työfiilismittarissa työssä jaksaminen on saanut keskiarvon 6,7 (asteikolla 0–10), mikä on parempi kuin lähtöarvo (6,3).

Vieraskielisen henkilökunnan osuus oli joulukuun lopussa 18,6 %. Osuus on kasvanut selkeästi lähtöarvoon (14,4 %) verrattuna.

Palvelusetelyksiköissä oli joulukuussa 1 827 lasta. Alle 3-vuotiaiden osuus on pysynyt korkealla ja oli yli 30 %. Palvelusetelipäiväkoteja oli kaikkiaan 31. Syksyllä 2024 avattiin kaksi uutta palvelusetelipäiväkotiä: Pilke Pioni Kuurinniityssä ja Peikkometsän liikuntapäiväkoti Perusmäessä. Lisäksi neljä yksityisen hoidon tuen yksikköä on siirtynyt elokuusta alkaen palvelusetelille.

Palvelusetelipäiväkodeissa huoltajien tyytyväisyys lapsen varhaiskasvatuspaikkaan ja hänen saamaansa varhaiskasvatukseen on noussut kevään mittauksesta ja on lokakuussa saanut keskiarvon 5,5 asteikolla 1–6 (lähtöarvo 5,4).

Palvelusetelitoimintaa on kehitetty yhteistyössä palveluntuottajien kanssa. 1.8.2024 alkaen palvelusetelituottajat ovat kirjanneet lasten poissaolot ja henkilökunnan läsnäolotiedot eVaka-järjestelmään. Palvelusetelitoimijoiden aloitteesta esiopetusikäisen lapsen jatkaessa esiopetuksen toimintavuoden jälkeen varhaiskasvatuksessa, kouluun siirtyvästä lapsesta maksetaan palvelusetelin arvo heinäkuun loppuun asti, jos lapsen palvelusopimus on voimassa 31.7. asti.

Suomenkielisen varhaiskasvatuksen kehittämiseen on saatu merkittävästi hankerahoitusta. Avustusten myöntämiseen liittyy rahoittajan, yleensä opetus- ja kulttuuriministeriön suhteellisen tarkka määrittely rahoituksen käytöstä. Avustuksista valtaosa on käytetty tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistävän lisähenkilöstön palkkaamiseen. Valtionavustuksilla on rekrytoitu varhaiskasvatuksen opettajia (kehittäjä), sosionomeja, lastenhoitajia, yhteisöohjaajia sekä avustavaa henkilöstöä.

Kehittämisessä keskeistä on ollut erityisesti lasten kasvun, oppimisen ja hyvinvoinnin edistäminen sekä tasavertaisten mahdollisuuksien vahvistaminen. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä on keskitytty yhteisöllisen hyvinvointityön kehittämiseen ja lasten liikunnallisen elämäntavan tukemiseen. Lasten aktiivista arkea tukeva kehittämissanke on painottunut inklusiivisiin liikkumisen mahdollisuuksiin, liikkumisen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumiseen sekä liikkumiseen keinona vaikuttaa oppimisen tasoeroihin.

Saaduilla valtionavustuksilla on edistetty edelleen toimialan tulosityksiköiden välistä eheään oppimispolkuun liittyvää yhteistyötä. Joustavan esi- ja alkuopetuksen (JEPE)-, Yhteisöllisen opiskeluhuollon (YHOP)-, Uudet lukutaidot 2 (ULT)- ja Stop Digipudokkuudelle! -hankkeissa on kehitetty mukana olleiden varhaiskasvatusyksiköiden ja koulujen kanssa toimintamalleja varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen opettajien yhteistyöhön.

Lisäksi ajankohtaista kehittämisessä on ollut varhaiskasvatusyksiköiden johtamisen, laadun ja arvioinnin sekä inklusiivisen toimintakulttuurin kehittäminen. Oma lähiö - paras lähiö! -hankkeessa on pureuduttu alueellisen eriytymisen hillitsemiseen sekä segregaatoin vaikutusten vähentämiseen ja oppimis- ja hyvinvointierojen tasaamiseen.

1000 EUR Suomenkielinen varhaiskasvatus	Talousarvio 2024	Muutokset/ korotukset	Muutettu talousarvio 2024	Toteuma 2024	Poikkeama TOT-MTA
Myyntituotot	1 100	-	1 100	662	-438
Maksutuotot	18 200	-	18 200	17 113	-1 087
Tuet ja avustukset	2 000	967	2 967	4 524	1 557
Muut toimintatuotot	40	-	40	37	-3
TOIMINTATUOTOT ULKOISET	21 340	967	22 307	22 336	29
Henkilöstökulut	-135 403	-479	-135 882	-135 943	-61
Pavelujen ostot	-56 397	-5 244	-61 641	-66 821	-5 180
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-3 326	0	-3 326	-2 829	498
Avustukset	-31 050	-	-31 050	-26 830	4 220
Vuokrat	583	-	583	-22	-605
Muut toimintakulut	-552	0	-552	-673	-121
TOIMINTAKULUT ULKOISET	-226 145	-5 723	-231 868	-233 117	-1 249
Sisäinen myynti	-	-	-	-	-
Sisäiset ostot	-62 871	-	-62 871	-61 716	1 155
Toimintatuotot yhteensä	21 340	967	22 307	22 336	29
Toimintakulut yhteensä	-289 016	-5 723	-294 739	-294 833	-94
TOIMINTAKATE	-267 676	-4 756	-272 432	-272 497	-65

Suomenkielinen varhaiskasvatus	Talousarvio 2024	Muutokset/ korotukset	Muutettu talousarvio 2024	Toteuma 2024	Poikkeama TOT-MTA
Investointimenotilit	1 542	0	1 542	924	-618
Koneet ja kalusto	1 542	0	1 542	924	-618